

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Pacis Westphalicæ Publica

Oder Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte

Worinnen enthalten, was vom Anfang des Jahrs 1647. biß gegen Ende desselben zwischen Jhro Römisch-Kayserlichen Majestät, dann den Beyden Cronen Franckreich und Schweden, ingleichen des Heiligen Römischen Reichs Chur-Fürsten, Fürsten und Ständen, zu Oßnabrück und Münster gehandelt worden

Meiern, Johann Gottfried von

Hannover, 1735

VD18 90566467

N.I. Formula solchen Articuls.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52129](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52129)

1647.
Majus.

N. I.

1647.
Majus.

Præsent a Dnn. Suec. die 14.
Maji 1647.

*Formula Cesareanorum de Gravaminibus Ecclesiasticis, Suecicis Legatis exhibita,
& ita concepta, ut pauca desiderentur, à Suecicis vero rursus Evangelicis
exhibita d. 14. Maji 1647.*

Cum autem præsentî bello maximam partem Gravamina, quæ inter utriusque Religionis Electores, Principes & Status Imperii vertebantur, causam & occasionem dederint, de iis, prout sequitur, conventum & transactum est.

I.

Transactio Anno 1552. Passavii inita, & hanc Anno 1555. secuta Pax Religionis, prout ea Anno 1566. Augustæ Vindelicorum, & post in diversis Sacri Romani Imperii Comitibus Universalibus confirmata fuit, in omnibus suis Capitulis, unanimi Electorum, Principum & Statuum utriusque Religionis consensu initis ac conclusis, rata habeatur, sancteque & inviolabiliter servetur. Quæ vero de nonnullis in ea Articulis controversis hæc Transactio communi partium placito statuta sunt, ea pro perpetua dictæ Pacis Declaratione tam in Iudiciis quam alibi observanda habebuntur, donec per Dei gratiam de Religione ipsa convenerit, non attenda cujusvis seu Ecclesiastici seu Politici, intra vel extra Imperium quocumque tempore interposita contradictione vel protestatione, quæ omnes & inanes & nihili vigore harum declarantur. In reliquis omnibus autem inter utriusque Religionis Electores, Principes, Status, omnes & singulos, sit æqualitas exacta mutuaque, quatenus formæ Republicæ, Constitutionibus Imperii & præsentî Conventioni conformis est, ita, ut quod uni Parti justum est, alteri quoque sit justum: violentia omni & vi facti, uti alias, ita & hic inter utramque Partem perpetuo prohibita.

II.

Terminus à quo Restitutionis in Ecclesiasticis, & quæ intuitu eorum in Politicis mutata sunt, sit dies 1. Januarii Anno 1624. Fiat itaque Restitutio omnium Electorum, Principum & Statuum utriusque Religionis, comprehensa Libera Imperii Nobilitate, ut & Communitatibus & Pagis Immediatis plenarie & pure, cassatis omnibus interim in istiusmodi causis latis, publicatis & institutis Sententiis, Decretis, Transactionibus, Pactis seu dediticiis seu aliis & Executionibus, reductione ad statum dicti anni dieique in omnibus facta.

Civitates Augusta Vindelicorum, Dunkelspula, Ravenspurgum & Bibracum retineant bona, jura, & Exercitium Religionis dicti anni dieique: sed ratione dignitatum senatoriarum aliorumque munerum publicorum, sit inter utriusque Religioni addictos æqualitas idemque numerus.

Quod ad Civitatem Donawerdam atinet, si in proxime venturis Comitibus Universalibus in pristinam, libertatem restituenda esse judicabitur ab Imperii Statibus, eodem gaudeat jure in Ecclesiasticis & Politicis, quo cæteræ Imperii Libera Civitates vigore hujus Transactionis gaudent. Terminus autem Anni 1624. nullum præjudicium creare debet iis, qui ex capite Amnistie aut aliunde restituendi veniunt.

III.

1647.
Majus.

III.

1647.
Majus.

Bona Ecclesiastica Immediata quod attinet, sive sint Archi-Episcopatus, Episcopatus, Prælatuꝛæ, Abbatia, Ballivæ, Præpositura, (A) sive Libera Fundationes Seculares aut alia, una cum redditibus, pensionibus, aliisque quocunque nomine signatis, seu in urbibus seu in jure fitis, ea seu Catholici seu Augustanæ Confessionis Status die 1. Januarii Anno 1624. possederint, omnia & singula, nullo plane excepto, ejus religionis consortes, qui dicto tempore in reali eorum possessione fuerunt, in perpetuum tranquille & imperturbate possideant, neutrique Parti liceat alteri seu in judiciis seu extra negotium facessere, multo minus turbas aut impedimentum aliquod inferre.

Si igitur Catholicus aut Augustanæ Confessionis Archi-Episcopus, Episcopus, Prælatus, &c. solus aut una cum Capitularibus seu singulis seu universis, aut etiam alii Religiosi Religionem imposterum mutarunt, excidant illi statim suo jure, honore tamen famaue illibatis, fructusque & redditus citra moram & exceptionem cedant, Capituloque aut cui id de jure competit, integrum sit, aliam personam Religioni ei, ad quam Beneficium istud vigore hujus Transactionis pertinet, addictam eligere aut postulare, relictis tamen Archi-Episcopo, Episcopo, Prælato &c. decedenti fructibus & redditibus interea perceptis & consumptis.

Si ergo Status seu Catholici seu Augustanæ Confessionis addicti Archi-Episcopatus, Episcopatus, Beneficiis aut Præbendis suis Immediatis à die 1. Jan. Anno 1624. judicialiter aut extrajudicialiter exciderint, aut quocunque modo turbati fuerint, vigore harum illico tam in Politicis quam Ecclesiasticis, omnibus novationibus abolitis, restituantur, ita quidem ut quæcunque Bona Ecclesiastica Immediata die 1. Jan. 1624. Catholico Præfule regebantur (Episcopatu Osnabrugensi (B.) ut supra excepto) Catholicum caput recipiant, & vicissim quæ dicto Anno dieque Augustanæ Confessionis addicti possidebant, retineant etiam imposterum: remissis tamen quæ una Pars contra alteram prætere tendere posset, perceptis interea fructibus, damnis & expensis.

IV.

In omnibus Archi-Episcopatus, Episcopatus &c. jura Eligendi & Postulandi juxta ejusque loci consuetudines & Statuta antiqua illibata manent, quatenus illa Imperii Constitutionibus, Transactioni Passaviensi, Paci Religiosæ, & imprimis huic Declarationi & Transactioni sunt conformia, & intuitu Archi- & Episcopatum Augustanæ Confessionis addictis permanentium, ea nihil in se continent illi Confessionis adversum. Postulati vero seu Electi in Capitulationibus suis spondeant, se susceptos Ecclesiasticos Principatus, dignitates & beneficia, nequaquam hereditario jure possessuros, aut id acturos, ut hæreditaria fiant, sed libera sit ubique Capitulo, & quibus id prætere pariter cum Capitulo pro more competit, tam Electio & Postulatio, quam Sede vacante Administratio & jurium Episcopatum exercitium: operaque detur, ne Nobiles, Patricii, Gradibus Academicis insigniti, aliæque personæ idoneæ, ubi id Fundationibus non adversatur, excludantur, sed ut potius in iis conserventur.

V.

Ubi Sacra Cæsarea Majestas Jus Primariarum Precum exercuit, exerceat etiam imposterum, dummodo decedente Evangelico in ejus Religionis

Vierdter Theil.

Dpp

nis

1647.
Majus.

nis Episcopatus Evangelicus ad normam statutorum & observantia idoneus Precibus fruatur. In Mixtis vero ex utraque Religione seu Episcopatus seu aliis locis Immediatis, Precibus Primariis presentatus non gaudeat, nisi Beneficium vacans Religionis confors possederit.

1647.
Majus.

Siquid Annatarum, Jurium Pallii, Confirmationum, Mensium Papalium & hujusmodi jurium & reservationum nomine in Bonis Statuum Augustanae Confessionis Ecclesiasticis Immediatis, a quocunque, quandocunque aut quomodocunque pretendatur, id validitate & executione a brachio seculari impertienda careat.

In quorum autem Ecclesiasticorum Bonorum Immediatorum Capitulis utriusque Religionis Capitulares & Canonici, vigore praefati termini, certo utrinque numero admittuntur, Mensesque Papales id temporis in usu fuerunt, porro quoque, si decedentes Capitulares & Canonici ex numero Catholicorum definito fuerint, obtineant, atque executioni casu eveniente mandentur, modo Papalis provisio Capitulis immediate a Curia Romana & tempore legitimo infinuetur.

VI.

Electi aut Postulati Archi-Episcopus, Episcopus, Praelati &c. Augustanae Confessionis addicti a Sacra Caesarea Majestate, postquam intra annum Electionis aut Postulationis suae fidem fecerint, & juramenta Regalibus suta Feudis praestiterint, absque ulla exceptione investiantur, utraque taxae ordinariae summam insuper ejusdem dimidium pro infeudatione pendant.

Augustanae Confessionis Archi-Episcopi, Episcopi, Praelati aut Sede vacante Capitula, & quibus Administratio cum iis conjunctim comperit, ad Universales aequae ac Particulares Deputationum, Visitationum, Revisionum aliosque Conventus Imperiales literis solitis evocentur, & Suffragii Jure fruantur, prout quisque Statuum ante Religionis disidia eorum jurum particeps fuit. Quae vero & quot personae ad ejusmodi Conventus mitti debeant, de eo Praefatis cum Capitulis & Conventualibus statuere liberum esto.

De Titulis Principum Ecclesiasticorum ex Augustanae Confessione ita convenit, ut, absque tamen praedictio status & dignitatis, titulis Electorum aut Postulatorum in Archi-Episcopum, Episcopum, Abbatem, Praepositum insigniantur. Sessionem autem in scamno inter Ecclesiasticos & Seculares intermedio & transverso capiant, quibus a latere assideant in Conventu omnium trium Imperii Collegiorum Director Cancellariae Moguntinensis, nomine Domini Archi-Episcopi Actorum Comitialium generali directione fungens, & post ipsum Directores Collegii Principum, idemque observetur in Senatu Principum collegialiter congregato a solis istius Collegii Actorum Directoribus.

VII.

Quot Capitulares aut Canonici Anno 1624. usquam vel Augustanae Confessionis vel Catholicis fuerunt, totidem illic ex utraque Religione erunt semper, nec decedentibus, nisi ejusdem Religionis confortes surrogentur. Si vero alicubi jam plures Catholicis vel Augustanae Confessionis Capitulares aut Canonici Beneficia possident, quam Anno 1624. ii quidem supernumerarii Beneficia & Praebendas ad vitam retineant, mortuis vero tam diu Catholicis

1647. tholicis Augustanæ Confessioni addicti, & his Catholici succedant; donec
 Majus. redintegratus fuerit utriusque Religionis Capitularium & Canonicorum nu-
 merus, qui die prima Januarii Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quar-
 to erat. Exercitium vero Religionis in Mixtis Episcopatibus ita restituatur
 & permaneat, ubi & quatenus id Anno millesimo sexcentesimo vigesimo
 quarto palam receptum permiffumque fuit. Neque supradictis omnibus vel
 eligendo vel præsentando aliterve quicquam detrimenti creetur.

1647.
 Majus.

VIII.

Qui Archi-Episcopatus, Episcopatus & aliæ Fundationes atque Bona Ec-
 clesiastica Immediata vel Mediata in Satisfactionem Regiæ Majestatis Regin-
 que Sueciæ, aut æquivalentem recompensationem indemnitateque suorum
 Fœderatorum amicorum & interessatorum concesserunt, ex præcedentibus
 aut sequentibus Gravaminum decisionibus, cæterisque Articulis præjudici-
 um nullum sentiant, sed Conventionibus suis peculiaribus infra Articulo
 de Satisfactione specialius non solum quoad Reginam & Coronam Sueciæ, sed
 etiam quoad æquivalentem aliorum recompensationem expressis relinquantur,
 iisque, quibus concessa sunt, inviolabiliter conserventur.

IX.

Quæcunque Monasteria, Collegia, Balliviæ, Commendæ, Tempa,
 Fundationes, Scholæ, Hospitalia aliave Bona Ecclesiastica Mediata, ut &
 eorum redditus, Juraque quocunque nomine ea appellata fuerint, Augustanæ
 Confessionis Electores, Principes, Status &c. Anno millesimo sexcentesimo
 vigesimo quarto die prima Januarii possederunt, eadem omnia & singula,
 sive retenta semper sive restituta sive vigore hujus Transactionis restituenda,
 iidem possideant perpetuo, donec controversiæ Religionis amicabili parti-
 tum compositione universali definiantur, non attentis exceptionibus sive
 ante sive post Transactionem Passaviensem aut Pacem Religiosam reformata
 & occupata, aut quod non de vel in Territorio Evangelicorum, vel exem-
 pta, vel aliis Statibus Jure Suffraganatus, Diaconatus aliave quavis ratio-
 ne obligata fuisse dicuntur. Unicum solumque hujus Transactionis, Resti-
 tutionis observantiæque futuræ fundamentum sit die prima Januarii anno
 millesimo sexcentesimo vigesimo quarto habita possessio, irritis prorsus ex-
 ceptionibus, quæ ex introducto alicubi locorum Exercitio Interimistico vel
 anterioribus aut secutis Pactis generalibus aut specialibus, Transactionibus
 vel litibus motis causisve decisis, vel etiam Decretis, Mandatis, Rescriptis,
 Paritoriis, Reversalibus, Litispendentiis vel aliis quibuscunque prætextibus
 & rationibus desumi possent.

Ubi igitur supradictorum omnium bonorum, eorundemque pertinen-
 tium fructuumve Augustanæ Confessionis Statibus aliquid quovis modo &
 prætextu sive judicialiter sive extrajudicialiter a dicto tempore interversum
 aut ademptum est, omnia absque mora & indistincte (interque illa specia-
 liter etiam Monasteria, Fundationes atque Bona Ecclesiastica omnia & singula
 a Principe Würtembergico anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto
 possessa) cum suis pertinentiis, redditibus & accessionibus ubicunque sitis, una
 cum amotis Documentis in priorem statum restituantur: nec Augustanæ Con-
 fessionis addicti posthac in habita vel recuperata possessione ullo modo turben-
 tur, sed perpetuo conserventur & protegantur.

Omnia quoque Monasteria, Fundationes & Sodalitia Mediata, quæ die pri-
 ma Januarii Ao. 1624. Catholici realiter possederunt, possideant & ipsi similiter,
 ut ut in Augustanæ Confessionis Statuum territoriis & ditionibus ea sita sint.

Dierdter Theil.

Byy 2

Non

1647. Non tamen in alios Religioforum Ordines, quam quorum Regulis primitus dicata sunt, commutentur; nisi talium Religioforum Ordo plane interciderit, tunc enim Magistratui Catholicorum liberum esto, ex alio in Germania ante 1647. dissidia Religionis exorta usitato ordine novos Religiosos substituere. 1647. Majus.

In quibuscunque vero Foundationibus, Ecclesiis Collegiatis, Monasteriis, Hospitalibus ejusmodi Mediatis, Catholici & Augustanae Confessioni addicti promiscue vixerunt, vivant etiam posthac promiscue, numero prorsus eodem, quidie 1. Jan. Anno 1624. ibidem repertus fuit. Publicum etiam Religionis Exercitium idem maneat, quod quovis in loco dicto Anno dieque usitatum fuit, absque unius vel alterius Partis impedimento.

In quibuscunque etiam Foundationibus Mediatis Anno 1624. die 1. Januarii Sacra Caesarea Majestas Primarias Preces exercuit, exerceat eas & imposterum ad modum circa Bona Immediata superius explicatum. Idem plane hic observetur de Mensibus Papalibus, quod supra de iis Articulo V. dispositum est. Conferant etiam Archi-Episcopi & quibus aliis id juris competit, Beneficia Mensium Extraordinariorum.

Quod si quoque Augustanae Confessioni addicti in istiusmodi Bonis Ecclesiasticis Mediatis dicto Anno dieque a Catholicis realiter plene vel ex parte possessis, Jura Praesentandi, Visitandi, Inspectionis, Confirmandi, Corrigendi, Protectionis, Aperturae, Hospitationis, Servitorum, Operarum habuerunt: item Parochos, Praepositos ibi aluerunt, jura ista illis facta tectaque maneant. Et si Electiones debito tempore modo ve non fiant, Praebendarum vacantium distributio & collectio in ejusdem Religionis Personas, cujus decedens fuit, ex jure devoluto ad eosdem pertineat, modo per hoc in istiusmodi Bonis Ecclesiasticis Mediatis instituto Catholicae Religionis nihil praedictetur, ac Magistratui Catholicorum Ecclesiastico sua jura ex instituto Ordinis in ipsos Religiosos competentia salva & illibata sint; quibus etiam, si electiones aut collocationes Praebendarum vacantium debito tempore factae non fuerint, jus devolutum salvum esto.

Quod ad Oppignorationes Imperiales attinet, cum in Capitulatione Caesarea dispositum reperiatur, quod Electus Romanorum Imperator Electoribus, Principibus ceterisque Statibus Immediatis Imperii, ejusmodi oppignorationes confirmare, atque illos in earundem tranquilla & quieta possessione defendere ac manutenere debeat, contentum est, hanc dispositionem, donec consensu Electorum, Principum & Statuum aliter statutum fuerit, observandum esse, atque propterea Civitati (c.) Lindaw nec non Weissenburg in (C.) Nariscis, reddita forte, oppignorationes Imperiales ipsis ademptas illico & plenarie restituendas.

Quae vero Bona Status Imperii sibi invicem pignoris Iure ante hominis memoriam obligaverant, in iis Reluitioni aliter locus non detur, nisi possessorum exceptiones & merita causarum sufficienter examinentur.

Quod si Bona ejusmodi durante hoc bello vel absque praevia causa cognitione vel non soluta forte ab aliquo occupata fuerint, una cum Documentis statim plenarie prioribus Possessoribus reddantur; etsi sententia Reluitioni locum concedat, inque Rem judicatam transferit (D.) fors numerata & restitutio subsequuta fuerit. Et quamvis Domino directo liberum esse debeat in hujusmodi terras oppignoratas ad se reverteras suae Religionis Exercitium publice introducere: incolae tamen & subditi suam, quam sub priori possessore hujusmodi terrarum oppignoratarum amplexi fuerant, Religionem deferere non cogantur, sed illius liberum Exercitium ipsis permittatur. X.

1647.

Majus.

X.

1647.

Majus.

Libera & Immediata Imperii Nobilitas omniaque & singula ejus membra una cum subditis & bonis suis Feudalibus & Allodialibus, nisi forte in quibusdam locis, ubi ratione bonorum & respectu Territorii vel Domicilii aliis Statibus reperiantur subiecti, vigore Pacis Religiosæ illimitatæ præsentisque Conventionis, in Juribus Religionem concernentibus & beneficiis inde promanantibus penitus æquata maneat suprædictis Electoribus, Principibus & Statibus, nec in iis sub quocunque prætextu impediatur aut turbentur: turbati vero omnes omnino restituantur in integrum.

XI.

(E) Libera Imperii Civitates, prout omnes ac singula sub appellatione Statuum Imperii non tantum in Pace Religionis & in præsentis ejusdem Declaratione, sed & alias ubique indubitate continentur, ita ex illarum numero (E) ea, in quibus unica tantum Religio Anno 1624. in usu fuit, tam ratione Juris Reformandi quam aliorum casuum Religionem concernentium, in Territoriis suis & respectu subditorum non minus ac intra muros & suburbia reliquis Statibus Imperii Superioribus omnimodo æquales, adeoque de istis generaliter disposita & conventa de his quoque dicta & intellecta sunt: non attento, quod in iis Civitatibus, in quibus præter Augustanæ Confessionis Exercitium nullum aliud à Magistratu & civibus juxta morem & Statuta cujusque loci Anno 1624. introductum fuit, aliqui Catholicæ Religioni addicti Cives commorentur, vel etiam in aliquibus Capitulis, Ecclesiis Collegiatis, Monasteriis & Cœnobiis ibidem sitis, immediate vel mediate Imperio subiectis, inque eo statu, qui fuit i. Jan. Anno 1624. deinceps quoque cum Clero intra prædictum terminum non introducto, & civibus Catholicis pro tempore ibi existentibus tam active quam passive omnino relinquendis, Catholicæ Religioni Exercitium vigeat. Ante omnia vero illæ Civitates Imperiales, quæ sive uni sive utrique Religioni addictæ (veluti Augusta Vindelicorum, Dunkelspûla, Biberacum, Ravensburgum & Kauffbeuren ab Anno 1624. propter Religionem vel Bona Ecclesiastica ante aut post Transactionem Passaviensem & infecutam Pacem Religiosam occupata & reformata, vel alias intuitu Religionis in Politicis quocunque modo, sive extra sive judicialiter aggravatæ sunt, in eum statum, in quo Calendis Januarii prædicti Anni 1624. tam in Sacris quam in Prophanis fuerunt, non minus ac reliqui Status Imperii superiores plenissime reponantur, inque eo absque ulteriore turbatione perinde atque illæ, quæ tum temporis adhuc possederunt aut interea possessionem recuperârunt, usque ad amicabilem Religionum compositionem conserventur: neutrique partium alterum de Religionis suæ exercitio, Ecclesiæ ritibus & Ceremoniis deturbare fas sit; sed cives pacifice & comiter invicem cohabitent, liberumque Religionis suæ & bonorum usum ultro citroque habeant, cassatis rerum judicatarum & transactarum, litispendentiarum aliisque Articulo secundo & nono enumeratis exceptionibus, salvis tamen iis, quæ Politicorum ratione de Augusta Vindelicorum, Dunkelspûla, Biberaco & Ravensburgò superius Artic. II. disposita sunt.

XII.

Quantum deinde ad Comites, Barones, Nobiles, Vassallos, Civitates, Fundationes, Monasteria, Commendas, Communitates & Subditos Statibus Imperii Immediatis, sive Ecclesiasticis sive Secularibus, vel pure & simpliciter vel certis conditionibus & Privilegiis subiectos pertinet, cum ejusmodi Statibus Immediatis cum Jure Territorii & Superioritatis ex communi per

Dierder Theil.

Dyy 3

totum

1647.
Majus.

totum Imperium hactenus usitata praxi, etiam Jus Reformandi Religionem competat, ac dudum in Pace Religionis talium Statuum subditis, si à Religione sui superioris dissentiunt, Beneficium Emigrandi concessum, insuper majoris concordiae inter Status conservandae causa cautum fuerit, quod nemo alienos subditos ad suam Religionem pertrahere, eavè causa in defensionem aut protectionem suscipere, illisve ulla ratione patrocinari debeat, conventum est hoc idem porro quoque ab utriusque Religionis Statibus observari, nullique Statui Immediato jus, quod ipsi ratione Territorii & Superioritatis in negotio Religionis competit, impediri oportere.

1647.
Majus.

Hoc tamen non obstantè Catholicorum Landsasii, Vasalli & Subditi, cujuscunque generis, qui Anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quarto, quacunque anni parte, sive certo pacto & Privilegio, sive longo usu, sive sola conniventia publicum Augustanae Confessionis Exercitium, vel etiam privatum habuerunt, retineant (F) id etiam imposterum una cum annexis, quatenus illa dicto anno exercuerunt, aut exercita fuisse probare poterunt. Cujusmodi annexa habentur, Institutio Consistoriorum, Ministeriorum, tam Scholasticorum quam Ecclesiasticorum, Jus Patronatus, aliaque similia Jura, nec minus maneant in possessione omnium dicto tempore in potestate eorundem constitutorum Templorum, Foundationum, Monasteriorum, Hospitalium cum omnibus pertinentiis, redditibus & accessionibus, usque eo, donec de Religione Christina vel univèrsaliter vel inter Status Immediatos eorumque subditos mutuo consensu aliter erit conventum, nec etiam a quocunque ulla ratione aut via turbentur: turbati vero sine ulla exceptione in eum, quo Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto fuerunt, statum plenariè restituantur.

Idem observetur ratione Subditorum Catholicorum Augustanae Confessionis Statuum, ubi dicto Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto usum & Exercitium Catholicæ Religionis publicum aut privatum habuerunt. Pacta autem, Transactiones, Conventiones atque Concessiones, quæ inter tales Immediatos Imperii Status, eorumque Status Provinciales & Subditos supradictos de publico vel etiam privato Exercitio Religionis introducendo, permittendo & conservando antehac intercesserunt, inita & facta sunt, eatenus rata & firmæ manent, quatenus observantiæ dicti Anni millesimi sexcentesimi vigesimi quarti non adversantur, nec ab iisdem nisi mutuo consensu recedere liceat: non attentis, sed annihilatis omnibus Anni millesimi sexcentesimi vigesimi quarti observantiæ, utpote quæ instar Regulæ obtineat, contrariis latis Sententiis, Reverfalibus, Pactis, quibuscunque Transactionibus.

Et inter illa, quod Episcopus Hildesienfis & Duces Brunsvicenses & Luneburgenses de Religione Statuum & Subditorum Episcopatus Hildesienfis nonnullis Pactis, Anno millesimo sexcentesimo quadagesimo tertio transegerunt.

Illi verò Catholicorum Subditi Augustanae Confessionis addicti, ut & Catholici Augustanae Confessionis Statuum Subditi, qui Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto publicum aut privatum Religionis suæ Exercitium nulla Anni parte obtinuerunt, quotquot eorum tempore publicatæ per Imperii Circulos præsentis Pacificationis, in unius vel alterius Religionis Statuum Immediatorum ditionibus habitare deprehenduntur, quibus ii etiam annumerandi erunt, qui ob calamitates bellicas evitandas, non tamen animo transferendi domicilium alio commigrarunt, & facta Pace in patriam redire volunt, Religionis causa solum vertere, bona venundare & emigrare nullatenus

1647.
Majus.

tenus cogantur, sed patienter tolerantur, & conscientia libera domi devotioni suæ sine inquisitione aut turbatione privatim vacare, in vicinia verò, ubi & quoties voluerint, publico Religionis Exercitio interesse, vel liberos suos exteris Augustanæ Confessionis Scholis, aut privatis domi Præceptoribus instruendos committere non prohibeantur, sed ejusmodi Landsasii, Vassalli & Subditi in cæteris officium suum cum debita erga suos superiores reverentia adimpleant, nullisque turbationibus ansam præbeant.

1647.
Majus.

Sive autem Catholici, sive Augustanæ Confessionis fuerint Subditi, nulli ob Religionem despiciatui habeantur, nec à Mercatorum, Opificum aut Tribuum communione, Hereditatibus, Legatis, Hospitalibus, Leprosoriis, elemosynis, aliisque Juribus & Commerciis, multo minus publicis Cæmisteriis honoreque sepultura arceantur, aut quicquam pro exhibitione funeris à superstitionibus exigatur, præter cujusque Parochialis Ecclesiæ Jura pro demortuis pendenda solita: sed in his & similibus pari cum concivibus jure habeantur, æquali justitia protectioneque tuti.

Quod si verò sua sponte migrare subditus voluerit, aut suum vendere, liberum ei sit, aut reventis bonis aut alienatis discedere, reventa per ministros administrare, & quoties id ratio postulat, ad res suas inspiciendas libere redire.

Emigratio quoque hæc voluntaria prætextu servitutis aut alio nequam impediatur, aut migraturis Testimonia nativitatis, ingenuitatis, manumissionis, noti opificii, honestæ vitæ denegentur, nec iidem reversalibus inusitatis aut decimationibus substantiæ secum exportatæ plus æquo extensis prægraventur.

Illi denique Statuum Immediatorum Subditi, qui post Pacem per Circulos Imperii publicatam deinceps futuro tempore, diversam à suo superiore Religionem profitebuntur & amplectentur, jussu quidem Magistratus Religionis causa termino præfixo decennali emigrare teneantur: Quod si intra hoc spatium bona sua vendere, aut commoditatem domicilii transferendi invenire nequiverint vel neglexerint, ex superabundanti secundus terminus, quinquennalis scilicet, præfigatur; quo elapso si etiam moras nectant, Magistratus eos ulterius tolerare non teneatur.

Hoc modo coactè emigrantibus eadem beneficia competant, quæ paulò ante iis, qui sua sponte emigrant, concessa sunt.

XIII.

Silesiæ etiam Principes Augustanæ Confessionis addicti, Duces scilicet in Brieg, Lignitz, Münsterberg & Oels, itemque Civitas Vratislaviensis, juxta gratiam ipsis Anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo quinto factam, & scriptis eo nomine ad Cæsaream Majestatem tanquam Regem Bohemiæ elogiis humillimè acceptatam in libero Augustanæ Confessionis Exercitio sibi concessio manutenebuntur.

Quod verò ad Comites, Barones & Nobiles in reliquis Silesiæ Ducatibus immediate ad Cameram Regiam spectantibus, tum etiam in Austria Inferiori de præsentibus degentes atinet, quamvis Suæ Majestati tanquam Principi per se absoluto & libero Jus Reformandi Religionem non minus ac reliquis tam intra quam extra Imperium constitutis Regibus, Principibus, Rebusque publicis competat, tamen in gratiam intercedentium permittit, quod ejusmodi

1647.
Majus.

modi Comites, Barones & Nobiles, ob professionem Augustanæ Confessionis loco & bonis cedere aut emigrare non cogantur, nec etiam prohibeantur dictæ Confessionis Exercitium in locis vicinis extra Territorium frequentare, modo in reliquis tranquille & pacificè vivant, seque tales præsent, quales erga suum summum Principem decet ac rationi consentaneum est. Cum vero Religionis causa sponte emigraverint, bonaque sua immobilia commode vendere non possint, statis anni temporibus iisdem liber aditus rerum suarum inspiciendarum causa concedatur.

1647.
Majus.

Hæc tamen concessio solum ad eos, qui Augustanam Confessionem profitentur, pertinere, nec ad alias cujuscunque nominis Religiones extendi debet.

XIV.

A sola qualitate Feudali vel Subfeudali, sive à Regno Bohemiæ sive ab Electoribus, Principibus & Statibus Imperii, sive aliunde procedant, Jus Reformandi non dependet, sed Feuda ista & Subfeuda, nec non Vassalli, Subditi & bona Ecclesiastica, in causis Religionis, quicquid Juris Dominus feudi præterdat, introduxerit aut sibi arrogarit, ex statu Anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti, die 1. Januarii perpetuo censeantur. Quæ vel judicialiter vel extrajudicialiter innovata fuerint, tollantur & in pristinum statum restituantur.

Territorii Jure, vel ante vel post Terminum Anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti controverso, donec super Possessorio & Petitorio cognoscatur & decidatur, Possessori præfati Anni idem jus esto in iis locis, ubi Catholici & Augustanæ Confessionis Status ex æquo Jure Superioritatis fruuntur, tam ratione publici Exercitii, quam aliarum rerum Religionem concernentium, idem status maneat, qui fuit dicto anno dieque.

Sola Criminalis Jurisdictio (G) Cammer-Gericht, solumque Jus Gladii & retentionis, Patronatus, Filialitatis, neque conjunctim neque divisim Jus Reformandi tribuunt. Quæ itaque hoc colore Reformationes hucusque irreperunt pactisve intrusæ sunt, cassantur, gravati restituuntur, & impoterum ab ejusmodi penitus abstinetur.

XV.

Ratione Redituum uniuscujusque generis ad Bona Ecclesiastica, eorumque possessores pertinentium, ante omnia observetur id, quod in Pace Religionis §. Dagegen sollen die Stände der Augspurgischen Confession &c. Und §. Als dann auch den Ständen der alten Religion &c. dispositum invenitur.

Illi vero Reditus, Census, Decimæ, Pensiones, quæ vigore jam dictæ Pacis Religionis, Statibus Augustanæ Confessionis ob Mediatas vel Immediatas Fundationes Ecclesiasticas ante vel post Pacem Religiosam acquisitas, è Catholicorum Provinciis debentur, quorumque in possessione vel quasi percipiendi Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto, die primo Januarii fuerunt, absque ulla exceptione solvantur.

Si alicubi etiam Augustanæ Confessionis Status quædam Protectionis, Advocatiæ, Aperturæ, Hospitationis, Operarum, aut alia Jura in Catholicorum Ecclesiasticorum ditionibus & bonis, sive intra sive extra Territorium fitis, legitimo usu aut concessione habuerunt; quemadmodum etiam Catholici Status, si quid ejusmodi circa Bona Ecclesiastica Augustanæ Confessionis

1647. fionis Statibus acquifita competit, omnes ex æquo Jura fua priftina retineant, 1647.
Majus. ita tamen, ut ne per ufum ejusmodi Jurium, bonorum Ecclefiasticorum reditus nimium prægraventur & exhauriantur; Reditus etiam nec non Decimæ, Canones & Penfiones Auguftanæ Confeflionis Statibus, Foundationibus jam destructis & collapsis ex alienis Territoriis debite, iis exfolvantur, qui Anno millefimo fequentefimo vigefimo quarto, diei Januarii, in poffeffione perceptionis vel quafi fuerunt.

Quæ verò ab Anno millefimo fequentefimo vigefimo quarto destructæ fuerant, aut in futurum concident, earum penfiones etiam ex alienis Territoriis Domino destructi Monasterii feu loci, in quo id fitum fuit, exfolvantur. Quæ itidem foundatione die 1. Januarii, Anni millefimi fequentefimi vigefimi quarti, in poffeffione vel quafi Juris decimandi ex bonis novalibus in alieno territorio fuerunt, fint etiam imposterum: nihil autem novi Juris quærat. Inter cæteros Status Imperii & Subditos id Juris esto, quod Jus commune, vel cujusque loci confuetudo & obfervantia de Decimis ex bonis novalibus conftituunt, aut per pactiones voluntarias conventum est.

XVI.

Jus Diœcefianum & tota Jurisdicção Ecclefiastica cum omnibus fuis fpecibus contra Auguftanæ Confeflionis Electores, Principes, Status, comprehenfa Libera Imperii Nobilitate, eorumque Subditos tam inter Catholicos & Auguftanæ Confeflionis addictos, quam inter ipfos solos Auguftanæ Confeflionis Status penitus fublata esto, & intra terminos territorii cujusque Jus Diœcefianum & Jurisdicção Ecclefiastica fe contineat; ad confequendos tamen Reditus, Cenfus, Decimas & Penfiones in iis Auguftanæ Confeflionis Statuum ditionibus, ubi Catholicis Anno 1624. notorie in poffeffione vel quafi Exercitii Jurisdicção Ecclefiasticæ fuerunt, utantur eadem poft hac quoque, fed non nifi in exigendis hifce penfionibus, & nifi poft tertiam demum denunciationem Catholicorum Auguftanæ Confeflionis addicti Status Provinciales & Subditi, qui Anno 1624. Ecclefiasticam Jurisdicçãoem agnoverunt, in iis cafibus modo dictæ Jurisdicçãoi fubfint, qui Auguftanam Confeflionis nullatenus concernunt. Eodem etiam Jure Auguftanæ Confeflionis Magiftratum Catholicis Subditi cenfeantur.

In quibus Civitatibus vero Imperii mixtæ Religionis Exercitium in ufu est, Catholicis Epifcopis contra cives Auguftanæ Confeflionis nulla fit Jurisdicção, at Catholicis fuo Jure experiantur.

XVII.

Utriusque Religionis Magiftratus fevere & rigorose prohibeat, ne quisquam publice privatimve concionando, docendo, difputando, fcribendo, confulendo Transactionem Paffavienfem, Pacem Religiofam vel hanc imprimis five Declarationem five Transactionem ufquam impugnet dubiamve faciat, aut affertiones contrarias inde deducere conetur: quicquid etiam contrarii haftenus vel editum vel promulgatum publicatumve fuerit, irritum esto: fed fi dubii quid hinc aut aliunde incidat, aut in judiciis ex caufis Pacem Religiofam aut hanc Transactionem tangentibus refultet, resque ad paria Vota deveniat, de eo inter utriusque Religionis Procere non nifi amicabili ratione tranfigatur.

1647.
Maius.

XVIII.

1647.
Maius.

In Conventibus Deputatorum Imperii Ordinariis, numerus ex utriusque Religionis Proceribus æquetur. De personis autem in Comitibus proximis statuatur. In horum Conventibus, itemque Comitibus Universalibus, five ex uno, five duobus aut tribus Imperii Collegiis, quacunque occasione aut ad quæcunque negotia deputandi veniant, æquetur Deputatorum numerus ex utriusque Religionis Proceribus, ubi extraordinariis commissionibus negotia in Imperio expedienda occurrunt, si res inter Augustanæ Confessionis Status utriusque Religionis pari numero Commissarii denominentur & ordinentur. Placuit etiam, ut Commissarii quidem res à se gestas referant, & Vota subjungant, instar tamen sententiæ nihil definiant.

XIX.

In causis Religionis omnibusque aliis negotiis, ubi Status tanquam unum Corpus considerari nequeunt, ut etiam Catholicis & Augustanæ Confessionis Statibus in duas partes euntibus, sola amicabile compositio lites dirimat non attenda Votorum Pluralitate. Quod autem ad pluralitatem Votorum in materia Collectarum attinet, cum res hæc in præsentis Congressu decidi non potuerit, ad proxima Comitia remissa esto.

XX.

Præterea visum & conclusum est, ob enatas ex præsentis bello mutationes aliisque de causis Judicium Camerae Imperialis ad alium universis Imperii Statibus commodiorem locum transferre, & Judicem, Præsides, Adfessores & quoscunque Justitiæ Ministros pares numero utriusque Religionis præsentare, modo quidem sub finem hujus, adjuncto, reservatur tamen, si in proximè venturis Comitibus alius Status Juribus magis proprius inveniri possit. Sicut etiam de reliquis Judicium Camerae spectantibus, cum hic ob negotii gravitatem tam facile expediri nequeant, in proximè indicendis Comitibus agi & conveniri, deliberationesque de Reformatione Justitiæ in nupero Deputatorum Imperii Conventu Francofurti habitæ, effectui dari, & si quæ in his considerari videntur, suppleri & emendari debent.

(H.)

Interea tamen (H) Status de præsentandis maturè in locum demortuorum novis ad Camerale Judicium Adfessoribus admoneantur, Cæsareaque Majestas mandabit, ut non solum in isto Judicio Camerale causæ Ecclesiasticæ ut & Politicæ, inter Catholicos & Augustanæ Confessionis Status vel inter hos solos vertentes, adlectis ex utraque Religione pari numero Adfessoribus discutiantur & judicentur; Sed idem etiam in Judicio Aulico observetur, huicque fini aliquot Augustanæ Confessionis doctos & rerum Imperii peritos viros ex iis Imperii Circulis, ubi vel sola Augustana vel simul etiam Catholica viget Religio, adsciscat, ut eveniente casu paritas judicantium ex utraque Religione Adfessorum observari possit. Cum verò ejusmodi Augustanæ Confessionis Adfessorum nominationem & sustentationem Circulis ejusdem Religionis permitti postulatum sit, Cæsareæ Majestati reservatum esto, in proximis Comitibus re maturius expensa, mentem suam desuper declarare.

Quoad Processum Judicarium Ordinatio Camerae Imperialis etiam in Judicio Aulico servabitur per omnia; tum, ut ne partes ibidem litigantes, omni Remedio Suspensivo destituantur, loco Revisionis in Camera usitata, licitum esto parti gravatæ, à Sententia in Judicio Aulico lata, ad Cæsaream Majestatem supplicare & Acta Judicaria denuo, adhibitis aliis gravitati negotii

1647. gotii paribus, neutrique partium addictis, ex utraque Religione æquali numero Consiliariis, & qui concipiendæ & ferendæ priori Sententiæ non interfuert, aut certe referentium & correferentium partes non sustinuerint, revideantur, (I) liberumque sit Suae Majestati in causis majoribus, & unde tumultus in Imperio timeri possent, insuper etiam (K) Principum, Electorum sententias & vota requirere.

(I.)
(K.)

1647.
Majus.

Visitatio Consilii Aulici fiat ab Electore Moguntino toties, quoties opus fuerit, observatis, quæ in proximis Comitibus de communi Statuum placito observanda esse videbuntur.

Si quæ vero dubia circa interpretationem Constitutionum & Recessuum Imperii publicorum occurrunt, aut in judicandis causis Ecclesiasticis ex paritate Adfessorum utriusque Religionis contrariæ orientur Sententiæ, remittuntur ad Comitia Imperii Universalia, nisi interea amicabili partium compositione finiantur. Atque in Aulico non minus quam in Camera Imperiali Judicio Privilegium Primæ Instantiæ, Austregarum, Jura & Privilegia de non appellando Statibus Imperii illibata sunt, nec per Mandata aut Commissiones, aut quovis alio modo turbantur.

XXI.

Denique cum etiam de abolendis Curia Imperiali Rotwilæ, Judiciis Provincialibus Sueviæ, Hagenoæ & aliis hinc inde per Imperium hæcenus usitatis mentio injecta fuerit, resque hæc gravioris visæ sit momenti, de his quoque ulterior deliberatio ad proxima Comitia remissa esto.

(L.) Adfessores ab & à Circulis Imperii (L) præsententur, & quidem ex unoquoque numero quinque; quibus, ut Electorum quisque unum addat, integrum erit. Sinthi numero ex utraque Religione pares, & ad melius consequendam hanc paritatem præsententur à Circulo:

Electoralis,	Evangelici	2	Catholici	-	3
Superioris Saxoniar,		3	-	-	-
Austriaco,		-	-	-	5
Burgundico,		-	-	-	5
Franconico,		3	-	-	2
Bavarico,		1	-	-	4
Suevico,		3	-	-	2
Superiore Rhenano,		3	-	-	2
Westphalico,		3	-	-	2
Inferioris Saxoniar,		5	-	-	-

Præsidum, è quibus unus Judicis locum sustinere debeat, denominatio pendeat à solo Cæsare, dummodò & eorum unus Evangelicæ, alter Catholicæ Religionis sit confors.

N. II.

Evangelicorum Notæ ad Formulam de Gravaminibus Ecclesiasticis.

Ad Artic. III. Lit. A. Post: *Præposituræ*, addatur: *Commendæ*.

Ad Artic. III. Lit. B. Verba: *ut supra*, delenda.

Ad Artic. IX. Lit. C. *Nariscis*, pro *Noricis*.

Ad Artic. IX. Lit. D. Sensus est *mutilis & obscurus*.

Vierdter Theil.

311 2

Ad